

Muzikoterapie pro děti s poruchami chování

Poruchy chování

Problémy, které jsou obecně spojené s přizpůsobivostí v běžném sociálním prostředí, respektováním autorit a obecně přijímaných pravidel společenského soužití. V rámci speciální pedagogiky patří do oblasti Etopedie.

Definice: Poruchami chování rozumíme odchylky socializace, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování odpovídající společnosti vzhledem ke svému věku a svým rozumovým schopnostem. Definujeme ve chvíli, kdy jsou tyto problémy opakující se a trvají alespoň 6 měsíců. Při definování tohoto problému musíme brát v potaz také vývojová hlediska.

Vliv sociálního prostředí

Život v nevhodném nebo nepodnětném rodinném prostředí představuje riziko ve smyslu rozvoje nežádoucích způsobů chování, nebo dokonce nežádoucích osobnostních charakteristik. Jde o nápodobu poruchového chování, o odlišný normativní a hodnotový systém rodiny, který dítě přejímá nebo o důsledky rané citové deprivace, která mění dětskou osobnost. Negativní vliv mají i jiné sociální skupiny.

Klasifikace poruch chování

Klasifikace poruch chování a emocí se liší v souvislosti s pohledem na tuto problematiku. Medicínská klasifikace je zaměřena především na poruchu a na její odlišení od poruchy jiné, dimenzionální klasifikace sleduje shluky projevů chování a posuzuje je v rámci posuzovacích škál. V české speciální pedagogice se užívá třídění poruch chování podle míry narušení sociálních norem, v mezinárodním kontextu se pro diferenciaci poruch chování a emocí používají i klasifikace zohledňující jiná kritéria.

poruchy chování z hlediska věku:

kategorie dětí ve věku od 6 – 15 let (prekriminalita, dětská delikvence, dětská kriminalita)

kategorie mladistvých 15 – 18letých (juvenilní delikvence, kriminalita mladistvých)

kategorie dospělých nad 18 let (kriminalita dospělých), tzv. mladí dospělí (18 – 23 nebo 24 let)

poruchy typické pro určité období

poruchy vyskytující se ve všech nebo více věkových obdobích

poruchy chování podle převládající složky osobnosti:

neurotický jedinec

psychopatický jedinec

osoby sociálně nepřizpůsobené

osoby se sníženými rozumovými schopnostmi

jako zvláštní skupina dětí se syndromem LMD:

problematický kontakt s okolím

zvláštnosti v citové sféře

nízká frustrační tolerance

sociální chování neodpovídá věku nebo intelektu

změny osobnosti

ADHD (LMD lehká mozková dysfunkce) – porucha pozornosti provázená hyperaktivitou

- **projevy v chování:** hyperaktivita, neúčelná aktivita – zvýšená pohyblivost, neschopnost brzdit momentální impulzy, překotnost reakcí

- **projevy v prožívání:** vnitřní napětí, zvýšená unavitelnost a citová dráždivost, neklid, výkyvy nálad a duševní výkonnosti

- **projevy v pozornosti:** nesoustředěnost, těkavost, neudržitelnost pozornosti

- nerovnoměrnost ve vývoji mentálních funkcí, tělesná neobratnost, možné poruchy ve vnímání a představivosti

Disociální chování

- nepřiměřené, nespolečenské, dá se zvládnout běžnými pedagogickými postupy, bývá přechodné,
příčiny: vynucování pozornosti, nástrojem boje o moc s rodiči, školní problémy, důsledek

perfekcionistické výchovy, posilnění sebevědomí, strach, získání výhody,...

Disociální poruchy:

- zlozvyky - návykové nechutenství, návyková nespavost, odlišit od zdravotních problémů
- vzdorovitost - různé projevy od pasivity až po agresivitu
- negativismus - vystupňované, zásadně negativně odpovídá na kladné podněty, odmítnutí komunikace
 - Lež

Asociální chování - porušení společenských norem, ale intenzitou nepřekračuje právní předpisy, v rozporu s morálkou, nedostatečné sociální cítění, poškozují většinou sebe, bývá setrvalé, s častou frekvencí, patrný vzestupný trend, vyžaduje speciálně pedagogický přístup v podobě poradenské, i ústavní péče ve speciálních výchovných zařízeních, podstatná je motivace, intenzita, dopad, příčiny: přijetí partou, osvědčení schopností, dobrodružství, upoutání pozornosti, nedosažitelnost věcí, problémy v komunikaci, neúspěch, šikana, reakce na náročnou situaci, narušení sociálních vztahů, ...

Asociální poruchy:

- krádež
- útěky
- záškoláctví
- závislostní chování - toxikománie, narkománie, alkoholismus, tabakismus, gamblerství, závislost na sektách a kultech
- autoagrese - demonstrativní sebepoškozování • sexuální deviace / aberace/- fetišismus, transvetitismus, narcismus, voyerství, exhibicionismus, sadismus, masochismus, pedofilie, zoofilie, gerontofilie, nekrofilie, incest
- sebevražda

Antisociální chování - protisociální jednání, poškozující společnost i jedince, porušení zákonů daných společností, ohrožuje společenské hodnoty, včetně lidského života, náprava ústavní péčí / školská zařízení, věznice/, velká pravděpodobnost recidiv.

Antisociální poruchy

- krádeže, loupeže - rozdíl v ohrožení objektu
- vandalství
- sexuální delikty - pohlavní zneužití, znásilnění
- zabití, vraždy
- vystupňované násilí, terorismus, rasismus
- organizovaný zločin
- trestná činnost související s toxikomanií

- Klasifikace poruch chování a emocí se liší v souvislosti s pohledem na tuto problematiku. Medicínská klasifikace je zaměřena především na poruchu a na její odlišení od poruchy jiné, dimenzionální klasifikace sleduje shluky projevů chování a posuzuje je v rámci posuzovacích škál. V české speciální pedagogice se užívá třídění poruch chování podle míry narušenosti sociálních norem, v mezinárodním kontextu se pro diferenciaci poruch chování a emocí používají i klasifikace zohledňující jiná kritéria.

Muzikoterapeutický program

Putovní plyšák (10 až 15 minut)

- **Spolupráce, cit pro rytmus, rytmický pohyb, opakování písniček**
- Děti stojí v kruhu těsně vedle sebe. Uprostřed stojí jeden z nich – hadač. Jakmile se začne zpívat předem určená písnička, děti si podávají plyšáka za zády. Předávání plyšáka musí být tajné, aby hádající nevěděl, kdo ho zrovna má. Během zpívání je možné pohybovat se v kruhu.
- Pokud si hadač myslí, že určitě ví, kdo zrovna plyšáka má, tleskne a ostatní děti v kruhu přestanou zpívat, a ukáže. Když se hadač spletě, hra pokračuje, jestliže uhodl, jde hráč, který má plyšáka, do středu kruhu.
- Je možné zpívat jakékoli písničky. Prší, prší ..., Skákal pes, a jiné.

Hra na vlaky (10 minut)

- **Hravost, rytmus, pozornost, spolupráce, rytmický pohyb**
- Zástup hráčů (vlaků) nebo skupinky o třech až pěti členech se chytanou v pase. „Jezdí“ po místnosti různými směry a do rytmu přitom skandují: Už to jede, už to jede ... Potom zrychlují: *To si sype, to si sype...* Nakonec všechny vlaky zpomalují a zastaví, V předklonu a s uvolněním vypouštějí páru: Čšššš.
- Před začátkem aktivity si zopakujeme slova.
- Hudbu, rytmus, bude určovat Luboš pomocí bubnu.
- Po skončení vlaků a navrácení se do Depa všichni pořádně vydýchají.

Kreslíme svá jména

- **Představivost, kreativita, vizualizace**
- Před začátkem aktivity se rozdají papíry a pastelky takových barev, které jednotlivci mají nejraději.
- Přizpůsobíme si místo na kreslení a uvolníme se.
- Se zavřenými očima pomalu říkáme: Představme si naše jméno, kdyby mohlo naše jméno mít chuť takovou by mělo, z jakého materiálu by bylo, jakou by mělo barvu, jaký tvar.
- Postupně říkám tak, aby byl dostatek času si tuto představu vizualizovat.
- Až si to každý představí, pokusí se to nějak výtvarně ztvárnit.
- Po dokreslení si společně ukážeme naše díla a představíme si je.

Improvizace, volná

- **Zklidnění, soustředění, sebe projevení se, vyjádření emocí**
- Tato aktivita začíná absolutním tichem a taky jím končí. Každý si vybere nástroj podle své volby a prostřednictvím tohoto nástroje pokusí ze sebe dostat veškerou zlobu a ukázat současnou náladu.
- Po improvizaci si povíme o tom, jaké emoce každý vyjadřoval a jak se u toho cítil.

Relaxace s hudbou

- **Zklidnění, uvolnění, poslech skladby, uvědomění si vlastního těla, psychofyzické uvolnění**
- Každý se položí na podložku tak, aby se cítil příjemně, nejlépe na záda, a zavře si oči. Začnu tím, že představím tuto aktivitu. Bude se jednat o relaxaci, během které budeme poslouchat skladbu.
- Během relaxace by se každý měl zaměřit na svůj dech a jednotlivé části svého těla a myslet pouze na příjemné věci.
- Po skončení skladby navrátíme děti do místnosti, počtem od deseti k nule, a pomalém navracení se do kruhu.

Tato cílová skupina potřebuje vždy jasně stanovit pravidla, která by měla být stručná, jasná, a co nejpřesnější. Velmi důležitou roli hraje také motivace, která nám pomůže v tom, abychom si získali pozornost ze strany dětí. V okamžiku, kdy se tvoří samostatný program pro tuto cílovou skupinu, je důležité, abychom mysleli na pestrost programu, jasné zadání, střídání aktivit různého druhu a zahrnout aktivity, při kterých budou mít dostatek prostoru k unavení a vybití svých emocí a aktivity.

Při práci s dětmi je vždy velmi vhodné použít nějaký nástroj k celkové motivaci. Příkladem si můžeme uvést plyšáka, vyrobené postavičky aj. Prostřednictvím hračky se mohou vyjádřit i jedinci, kterým komunikace před ostatnímu činí znační problémy